

Ömer Seyfettin (1884—1920)

Омер Сейфеддин родился 28 февраля 1884 года в городе Генене в семье майора Омера Шевки. В Стамбуле Омер Сейфеддин окончил юнкерское училище и получил звание прапорщика пехоты. Литературой он начал интересоваться еще во время учебы: в 1900 г. в журнале «Литературный журнал» (“Mecmûa-i Edebiyye”) было опубликовано его первое стихотворение «Застывшее чувство» (“Hiss-i Münsemid”), а позже в этом же журнале вышло еще пятнадцать его стихов, два из которых были белыми. На втором курсе юнкерского училища Омер Сейфеддин опубликовал в газете «Утро» (“Sabah”) рассказ «Снисходительность старика» (“İhtiyarın Tenezzühü”).

Профессионально заниматься литературой Омер Сейфеддин начал только во время службы; в этот период его стихотворения и рассказы публиковались в различных журналах. Он служил с 1903 года по 1910 год, и тогда некоторое время преподавал в военном училище. В 1910 году, выплатив сумму, которая была потрачена государством на его образование, Омер Сейфеддин по собственному желанию уволился со службы. Он переехал в Салоники, которые являлись одним из культурных центров Османской империи, и посвятил себя литературе, начав писать статьи для журнала «Молодые перья» (“Genç Kalemler”), который выпускал совмест-

но с поэтом Али Джанибом и писателем Зией Гекальпом, и газеты «Дунай» (“Tuna”).

Во время Балканской войны (1912—1913) Омер Сейфеддин попал в плен к грекам, где провел почти год. Освободившись из плена, он вернулся в Стамбул и полностью сконцентрировался на литературе. Помимо своей основной деятельности — преподавания литературы в лицее Кабаташ, где работал вплоть до своей смерти 6 марта 1920 г., — Омер Сейфеддин состоял в Обществе турецкого языка, организованном при Стамбульском университете, писал и публиковал стихи и рассказы. Был похоронен на кладбище в районе Меджидиекей в Стамбуле.

Творчество Омера Сейфеддина ярко представляет литературу эпохи Танзимата. Его рассказы являются одними из первых в турецкой литературе, язык которых стремится к ясности, лаконичности и реалистичности. Зачастую произведения Омера Сейфеддина носят саркастический характер. Ранние произведения автора отличаются бескомпромиссностью и настойчивостью, в то время как поздние рассказы характеризуются более тонким юмором. В этом сборнике представлены рассказы разных лет: от наиболее ранних (“Bomba”, 1911; “Beyaz Lâle”, 1912) до относительно поздних (“Pembe İncili Kaftan”, 1917; “Yüksek Ökçeler”, 1919), что дает возможность читателю получить более полное представление о творчестве Омера Сейфеддина.

Yüksek Ökçeler

Hatice Hanım varlıklı bir hanımdı. Merakı, temizlik ile namusluluktuktu. Göztepe'deki köşkünü hizmetçisi Eleni ve evlatlığı Gülter ile her sabah beraber temizlerdi. Aşçısı Mehmet'i her gün tıraş ettirirdi. Zavallı oğlanı beyaz elbiseler giymeye mecbur ederdi¹. Eleni de, Gülter de, son derece namusluydular. Evde kir, toz kalmazdı, paralar meydanda dururdu. Hatice Hanım köşkten hiçbir yere çıkmazdı. Bütün gün odaları dolaşır, mutfığa inerdi.

Hatice Hanımın temizlik ve namus merakından başka bir de yüksek ökçeli ayakkabı merakı vardı. Boyu kısaydı ve evin içinde bile yüksek topuklu ayakkabı giyerdi.

Bu yüksek topuklarla merdivenlerden takır takır² bir aşağı, bir yukarı koşardı. Nihayet başı dönmeye başladı³, doktoru çağırıldı. Doktor:

— Bütün rahatsızlığınıza sebep bu topuklardır hanımefendi, dedi, onları çıkarın. Rahat, yünden, yumuşak bir terlik giyin. Hiçbir şeyiniz kalmaz.

Hatice Hanım terlik aldı. Hakikaten rahattı. İki gün içinde başı iyileşti. Vücudu rahat oldu ama ruhu derin bir azap duydu. Dokuz yıllık adamlarının iki gün içinde ahlakları bozulmuştu. Gördü ki Eleni kendi diş fırçasıyla ağzını yıkadı, Mehmet etsiz gününde bol et yedi.

— Ne oldu bunlara Ya Rabbim? Bunlara ne oldu böyle? diyordu.

¹ «-maya/-meye mecbur etmek» — вынуждать, заставлять что-то делать. Здесь: «Бедного парня вынуждала носить белую одежду».

² «Takır takır» — подражание звуку «так-так», «тук-тук».

³ «-maya/-meye başlamak» — начинать что-то делать. Здесь: «В конце концов, у нее начала кружиться голова».

Ertesi gün biraz geç kalktı. Aşçıya indi, Gülter'le Eleni meydanda yoktu. Mutfağa gitti. Aşçı Mehmet ocağın yanında banka oturmuş, dizlerine Eleni'yi oturtmuş. Hatice Hanım bu rezaleti görmemek için hemen gözlerini kapattı. Fakat kulaklarının kapağı yoktu; seslerini duydu.

Mehmet Eleni'ye:

— Gece niçin gelmiyorsun? Sana helva yaptım, dedi.

Eleni:

— Yakalanacağız! Sonra hanım bizi kovacak, diye cevap verdi.

Kapalı gözlü Hatice Hanım merakla dinledi. Mehmet:

— Ah o terlikler! dedi, her işimizi bozdu. Hanım ne zaman yaklaşıyor, hiç anlayamıyoruz! Eskiden ne iyiydi! Yüksek topukların takirtisinden evin en üst katında hanımı duyardık.

Hatice Hanım dayanamadı. Gözlerini açtı:

— Sizi hırsız namussuzlar! Defolun şimdi evimden! diye bağırды.

Bu dokuz yıllık sadık hizmetçilerini hemen kapı dışarı etti.

Aşçı, işçi... hepsi hırsız, namussuz çıkıyorlardı. Tam iki yıl düzgün bir adamla karşılaşamadı. Bak-tı olmayacak! Yine yüksek topuklu ayakkabı giydi. Hizmetçilerinin hırsızlıklarını, namussuzluklarını bir daha göremedi. Bir zaman sonra yine başı dönmeye başladı. Fakat tekrar terlik giymeyi düşünmüyordu⁴,

— Hiç olmazsa şimdi yüreğim rahat ya... diyordu.

(“Zaman” gazetesi, 1919)

⁴ «-mayı/-meyi düşünmek» — думать что-то сделать. Здесь: «Однако тапочки опять надевать не думала».

УПРАЖНЕНИЯ

1. Заполните пропуски нужным словом.

a. Eleni de, Gülter de, son derece _____
ydular.

b. Hatice Hanım evin içinde bile
_____ ayakkabı giyerdi.

c. Mehmet etsiz gününde _____ yedi.

d. Mehmet Eleni'ye, "Sana _____ yaptım",
dedi.

e. Hatice Hanım tekrar _____ giymeyi dü-
şünmüyordu.

2. Составьте фразы, расставив слова в верном порядке.

a. beyaz elbiseler / Hatice Hanım / mecbur eder-
di / açşısını / giymeye

b. çıkmazdı / köşkten / Hatice Hanım / hiçbir yere

c. Hatice Hanımın / vardı / merakı / yüksek ök-
çeli ayakkabı

d. rahatsızlığınızın / Bu topuklar / sebebi / sizin

e. Hatice Hanımın / bozuldu / dokuz yıldır /
adamların / tanıdığı / ahlakları iki gün içinde

3. Составьте словосочетания, соединив суще-
ствительное с глаголом.

a. köşk

b. para

c. açşıcıyı

d. gözleri

e. merakla

1. açmak

2. temizlemek

3. dinlemek

4. tıraş ettirmek

5. meydana durmak

4. *Отвѣтьте на вопросы.*

- a. Hatice Hanımın köşkü nerede bulunurdu?
- b. Hatice Hanıma göre aşçısı Mehmet ne zaman tıraş olmalıydı?
- c. Hatice Hanım temizlik sever miydi?
- d. Ahmet ile Eleni neden Hatice Hanımı duymadılar?
- e. Doktor Hatice Hanıma ne dedi?

5. *Определите, верны (доğру) фразы, или нет (yanlış).*

- a. Hatice Hanım yüksek topuklu ayakkabı sevmezdi.
- b. Doktor Hatice Hanıma, “Terlik giy”, dedi.
- c. Hatice Hanım her gün et yerdı.
- d. Aşçısı Mehmet beyaz elbiseler giymeyi severdi.
- e. Mehmet Eleni’ye helva yaptı.

ОТВЕТЫ

1. a. Eleni de, Gülter de, son derece namusluydular.

b. Hatice Hanım evin içinde bile yüksek topuklu ayakkabı giyerdi.

c. Mehmet etsiz gününde bol sosis yedi.

d. Ahmet Eleni'ye, "Sana helva yaptım", dedi.

e. Hatice Hanım tekrar terlik giymeyi düşünmüyordu.

2. a. Hatice Hanım aşçısını beyaz elbiseler giymeye mecbur ederdi.

b. Hatice Hanım köşkten hiçbir yere çıkmazdı.

c. Hatice Hanımın yüksek ökçeli ayakkabı merakı vardı.

d. Bu topuklar, sizin rahatsızlığınızın sebebi.

e. Hatice Hanımın dokuz yıldır tanıdığı adamların ahlakları iki gün içinde bozuldu.

3. a. 2. köşk temizlemek – чистить загородный дом;

b. 5. para meydanda durmak – лежать на открытом пространстве (о деньгах);

c. 4. aşçıyı tıraş ettirmek – заставляя бриться повара;

d. 1. gözleri açmak – открыть глаза;

e. 3. merakla dinlemek – слушать с интересом.

4. a. Hatice Hanımın köşkü Göztepe'de bulunurdu.

b. Hatice Hanıma göre aşçısı Mehmet her gün tıraş olmalıydı.

c. Evet, Hatice Hanım temizlik severdi.

d. Mehmet ile Eleni Hatice Hanımı duymadılar çünkü o terlik giyerdi.

e. Doktor Hatice Hanıma, “Terlik giyin, hiçbir şeyiniz kalmaz”, dedi.

5. a. yanlış, çünkü Hatice Hanım yüksek topuklu ayakkabı severdi;

b. doğru;

c. yanlış, çünkü ara sıra Hatice Hanım etsiz günler yapardı.

d. yanlış, çünkü Hatice Hanım aşçısı Mehmet’i beyaz elbiseler giymeye mecbur ederdi.

e. doğru.

Pembe İncili Kaftan

Büyük kubbeli serin divan, bugün daha sakin, daha gölgeliydi. Pencerelerinden süzülen⁵ mavi, mor bahar ışıklarında çinilerin yeşil rengi koyulaşıyordu. Yüksek ipek şiltelerde oturan vezirler yorgundu. Onlar, önlerindeki⁶ halının renkli nakışlarına bakıyorlardı. Uzun beyaz sakalını zayıf eliyle tutan ihtiyar sadrazamın sönük gözleri, mevcut olmayan⁷ noktalara dalıyordu.

— Cesur bir adam lazım, paşalar... dedi, biz elçisine padişahımızın elini öptürmedik, ancak dizini öpmesine müsaade ettik. Şüphesiz o da mukabele etmeye çalışacak⁸.

— Şüphesiz.

— Hiç şüphesiz.

— Mutlaka...

Vezirler Sadrazamın fikrine tamamıyla katılıyordu. Sadrazam bunu anladı ve fikrini daha açık söyledi:

— O halde bizden elçi gidecek adamın çok cesur olması lazım! Öyle bir adam ki, ölümden korkmasın. Devletin şanına dokunacak hareketlere karşı koysun. Ölüm korkusu ile uğrayacağı hakaretlere boyun eğmesin...

— Evet!

⁵ «...-(y)an/-(-y)en» — причастие, отвечающее на вопрос «какой?». Здесь: «В синем, фиолетовом весеннем свете, проникавшем в окна...».

⁶ «...-daki/-deki/-taki/-teki» — находящийся. Здесь: «...находящийся перед ними...».

⁷ «Mevcut olmayan» — несуществующий.

⁸ «-maуa/-meуe çalışmak» — стараться что-то сделать. Здесь: «Несомненно, он постарается ответить взаимностью».

— Hay, hay.

— Çok doğru...

Sadrazam, sakalından elini çekti ve dizine dayadı. Doğruldu. Başını kaldırdı. Vezirlere ayrı ayrı baktı.

— Haydi öyleyse... Bir cesur adam bulun, dedi. Hâcegân'dan, Enderun'dan, Divan'dan benim aklıma böyle adam pek gelmiyor. Siz de düşünün bakalım.

Sofu ve sakin padişahın koca devletinin sessiz ve küçük bir dimağı olan divan, düşünmeye başladı.

Bu elçi, yedi sene sonra her gururunun, her cinayetin cezasını bir anda gören Şah İsmail Safevi'ye⁹ gönderilecekti¹⁰! Şah İsmail, serseri bir saltanat kurmuştu. Geçtiği yerlerde dikili ağaç bırakmayan babasıyla, büyük babası¹¹ Cüneyd'in intikamını aldı, bundan dolayı delice bir gurura kapıldı. Kuduran Şah; akla gelmedik¹² canavarlıkla sağına, soluna¹³ saldırıyordu.

Gençliğini ata binmekten, cirit oynamaktan, silah kullanmaktan ziyade kitapla geçiren Padişah Bayezid-i Veli'nin¹⁴ karakteri son derece yumuşaktı. Yalnız şiiri, hikmeti, tasavvufu sever; muharebeden, mücadeleden nefret ederdi. Vezirler, sevgili padişahının sükûnunu bozmamayı en büyük vazifele-

⁹ «İsmail Safevi» — Исмаил Сефеві (1487—1524), также Исмаил I или Исмаил Бахадур-шах, шах Ирана, основатель династии Сефевидов.

¹⁰ «-acak/-ecek + -tı/-ti» — собираться что-то сделать. Сочетание этих аффиксов передает планы на будущее. Здесь: «Этот посол должен был быть отправлен к Сефеві...».

¹¹ «Büyük baba» — дед.

¹² «Akla gelmedik» — невообразимый.

¹³ «Sağına, soluna» — налево и направо.

¹⁴ «Bayezid-i Veli» — Баязид II (1447—1512), султан Османской империи, сын и преемник Мехмеда II, завоевателя Константинополя в 1453 г.

ri sayarlardı. Bayezid'in sakin dindar vezirleri; Şah İsmail'in vahşetlerini hatırlamaya dayanamazlardı¹⁵. Bu zalim, bir gün mutlaka bizim hududumuza da tecavüz edecek; doğu eyaletlerimizi ele geçirecekti. Bunu herkes biliyordu. Geçen yıl Zülkadiriye hakimi Alaüddevle'den¹⁶ nikahla kızını istemişti. Alaüddevle, kızını vermedi. Şah İsmail, bu red hareketinden hiddetlendi; intikam için padişahın toprağından geçti, müdafaasız Zülkadiriye arazisine girdi; Diyarbakır, Harput kalelerini¹⁷ aldı. Sarp bir dağa kaçan Alaüddevle'nin oğlu ile iki torunu eline esir düştü. Savaş istemeyen padişah, Ankara'ya Yahya Paşa kumandasında bir ordu göndermekten başka bir şey yapamadı. Bu Şah, zalim olduğu kadar da kurnazdı...

Osmanlı toprağına geçtiği için özür diliyor¹⁸, birbiri ardına¹⁹ elçiler gönderiyordu. O zaman Trabzon valisi²⁰ olan Şehzade Yavuz²¹, babası gibi sabredememiş; Tebriz hududunu geçmiş; Bayburt'a, Erzincan'a²² kadar her tarafı talan etmiş; hatta Şah'ın kardeşi İbrahim'i esir almıştı. Şah İsmail'in elçisi,

¹⁵ «-maya/-meye dayanmak» — выносить, терпеть что-то. Здесь: «...не могли стерпеть воспоминания о его диких выходках».

¹⁶ «Zülkadiriye hakimi Alaüddevle» — Алаудевле, правитель бейлика Зулкадар, или Дулкадир, в южной Анатолии.

¹⁷ «Diyarbakır, Harput kaleleri» — крепости Диярбакыр и Харпут.

¹⁸ «Osmanlı toprağına geçtiği için özür diliyor» — извинялся за то, что прошелся по османским землям.

¹⁹ «Birbiri ardına» — один за одним.

²⁰ «Trabzon valisi» — губернатор Трабзона. Во времена Османской империи молодые шехзаде (принцы) отправлялись в какой-нибудь регион империи (бейлик, санджак), где правили, благодаря чему набирались знаний и опыта. Так, Селим I управлял Трабзоном.

²¹ «Şehzade Yavuz» — шехзаде (принц) Явуз, в будущем османский султан Селим I.

²² «Tebriz, Bayburt, Erzincan» — Тебриз, Байбурт, Эрзинджан.